

JURİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Merve AKHAN' In “Özel Eğitim Öğretmenlerinin ve Yöneticilerin Aile Eğitim Programlarının Hazırlanması ve Uygulanmasına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi (KKTC Örneği) ” Başlıklı Tezi Haziran 2019 Tarihinde Jürimiz Tarafından Özel Eğitim Ana Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ Olarak Kabul Edilmiştir.

İmza

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Başak BAĞLAMA

Üye : Yrd. Doç. Dr. Cahit NURİ

Üye (Danışman) : Doç. Dr. Mukaddes Sakallı DEMİROK

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../ 2019

Prof. Dr. Fahriye ALTINAY AKSAL

Enstitü Müdürü

ABSTRACT**DETERMINATION OF SPECIAL EDUCATION TEACHERS AND SCHOOL PRINCIPALS' VIEWS ON THE PREPARATION AND IMPLEMENTATION OF FAMILY EDUCATION PROGRAMS (TRNC CASE)****AKHAN, Merve****Master Thesis, Department of Special Education****Thesis Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK****June 2019, 79 Page**

This research was carried out to determine the views of special education teachers and school principals working in special education centers on the preparation and implementation of family education programs. The study group of the study, which is based on semi-structured interview technique included in qualitative research methods, included 27 teachers and 5 school principals working at special education centers affiliated to TRNC Ministry of National Education Primary Education Department during 2018-2019 academic year. The data obtained were analyzed and interpreted with content analysis method.

According to the results, 20 teachers reported that they carry out family education programs in the schools they work and 7 teachers did not. When we asked teachers' views about the needs of families about their children's development and education, they stated that they needed to deal with problem behaviors, self-care, sexual education, diagnosis and development processes and home support programs. They stated that the family education programs they prepare and implement are in line with the needs. They also indicated that families needed family education programs on how to deal with behavioral problems, gaining self-care skills, how to gain sexual education, and how to support education in the home environment. Results also showed that teachers mentioned that they determine the family needs according to the interviews with the family, the age and diagnosis of the child, the education level of the family and the content of family education applied.

When the difficulties faced during the preparation and implementation of family education were examined, teachers expressed that families do not want to cooperate / do not cooperate, they do not continue to family education program, the families' educational and cultural level are low and there were communication problems with the families. Teachers reported that preparing a family education

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.Araştırmaya katılan Öğretmenlerin Demografik bilgileri.....	41
Tablo 2.Öğretmenlerin, çalıştıkları okullarda aile eğitimi programlarına yer verme durumları.....	46
Tablo 3.Öğretmenlerin, ailelerinin çocuklarının gelişimleri ve eğitimleri ile ilgili hangi alanlarda eğitim ihtiyacı olduğuna yönelik görüşleri.....	46
Tablo 4.Öğretmenlerini hazırlayıp uyguladıkları aile eğitimi programlarına yönelik görüşleri.....	48
Tablo 5.Öğretmenlerin, hangi konularda aile eğitimi programlarının hazırlanmasına daha çok ihtiyaç duyduklarına yönelik görüşleri.....	49
Tablo 6.Öğretmenlerin hazırladığı aile eğitimi programları için ebeveyn ihtiyaçlarını neye göre ve nasıl belirlediklerine yönelik görüşleri.....	50
Tablo 7.Öğretmenlerin, aile eğitimi programları hazırlarken takip edilen aşamalara ilişkin görüşleri.....	51
Tablo 8.Öğretmenlerin, uygulanan aile eğitimi programlarının sürecini ve sonucunu nasıl değerlendirdiklerine yönelik görüşleri.....	52
Tablo 9.Öğretmenlerin, aile eğitimi hazırlama ve uygulama aşamasında karşılaştıkları zorluklara ilişkin görüşleri.....	53
Tablo 10.Öğretmenlerin, aile eğitim programı hazırlamanın çocukların eğitimlerine sağladığı katkılara yönelik görüşleri.....	55

etkinlikleridir (Varol, 2005). Ebeveynlerin, aileyi oluşturan bireylerin aile yaşamına yararlı katkılar sunmayı sağlayacak kazanımları edinmeyi hedefleyen aile eğitimi, tamamen benzer ya da kısmen benzer olan aileyi zenginleştirme, aileyi geliştirme, aileye destek, aileyi yetkinleştirme, aile yaşam eğitimi gibi çeşitli isimlerle literatürde yer almaktadır (Apaydın ve Canel, 2011).

Okula giden çocukların okulda öğrendiği davranış ve becerilerin kalıcı hale gelip öğrenilmesi açısından da aile eğitimi önemli rol oynamaktadır. Okulda öğrendiği bilgi, beceri ve davranışların anne baba tarafından ev ortamında pekiştirilmesi, çocuğun gelişimine olumlu etki etmekte, öğrenmesini ve genellemesini kolaylaştırmaktadır (Sucuoğlu, 1991).

Normal gelişim gösteren çocuklara sahip aileler, çocuklarını okul öncesi eğitim kurumlarına göndererek temel becerileri kazanmalarını sağlayabilmekte ve Çocukların öğrendikleri bu becerileri farklı ortamlarda da kullanabilmeleri için birçok yazılı ve görsel kaynakla destekleyerek pekiştirmelerini sağlamaktadırlar. Aile böylece çocuğun eğitim sürecine aktif katılım sağlayarak öğretimi kolaylaştırmaktadır. Özel Gereksinimli çocukların aileleri ise çocuklarını okul öncesi kurumlara göndermekte zorlanmakta, gönderebilen aileler ise çocuklarını ev ortamında yazılı ve görsel kaynakların yeterli olmaması ve ailelerin çocuklarına becerileri nasıl aktaracağı konusunda bilinçli olmamaları çocukların eğitim süreçlerine aktif katılmalarını sınırlandırmaktadır. Bu nedenle Özel Gereksinimli çocuğa sahip ailelere gerekli eğitim ve materyal desteği sağlanmalı ve ailenin çocuğun eğitim sürecine aktif katılımı sağlanmalıdır (Tavil ve Karasu, 2013).

Ebeveynlerin çocuklarının eğitimlerine ve gelişimlerine katkıda bulunmaları her yaştaki çocuk için çok önemlidir. Özellikle de yetersizliğe sahip çocukların ebeveynleri, çocukları için neler yapabilecekleri, onların eğitimlerine nasıl katkı sağlayacakları konusunda normal çocuk ailelerine göre daha çok yardıma gereksinim duymaktadır. Ailelerin bu gereksinimleri düzenli olarak sunulan aile eğitim programları aracılığı ile karşılanabilmektedir (Yakın, 2009). Farklılıkların azaltılması; yetersizliği olan çocukların kendi yapabileceklerinden en üst düzeyde yararlanabilmesi; sosyal, bilişsel, duygusal, dilsel, davranışsal ve uyuma dönük yeterliliklerinin geliştirilebilmesi ve içinde yaşadıkları toplumun üyeleri olarak en düşük seviye de sorunla karşılaşmalarını sağlanabilmesi için çeşitli eğitimlerden

KKTC’ de durum farklı olup özel eğitim yarası bulunmaması nedeniyle aile eğitimi programları yasal olarak zorunlu değildir. Özel eğitimin ayrılmaz parçası olan AEP hazırlanması ve uygulanması var olan kurullarda denetlenmemektedir. Aile eğitimi programlarının hazırlanması ve işlevsel olarak uygulanması sadece aileye değil özel gereksinimli çocuğa ve eğitim veren okula da büyük katkılar sağlamaktadır.

Kendi çocuğuyla, çocuğunun aldığı eğitimle ilgili daha detaylı bilgi alan aile çocuğuna nasıl yaklaşması gerektiğinin daha çok farkına varır. İhtiyaç duyduğunda danışabileceği bir birim ya da kişi olması sorunların üstünü kapatmak yerine çözüm odaklı davranmaya yönlendirir. Bu süreçte eğitimden daha hızlı ve verimli sonuçlar alınır. Bu süreç hem ailenin hem de özel gereksinimli çocuğun öz güvenini yüksek tutar.

Öğrenilen bilgiler evde de desteklendiğinde genelleme yapmış olunur. Genelleme yapılan ve sık tekrar edilen bilgi ve becerilerin daha kolay ve uzun süre akılda kalır.

Bu araştırma, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde aile eğitimi programlarının hazırlanması ve uygulanmasıyla ilgili öğretmen ve yöneticilere görüşleri incelemesi açısından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu görüşler sonucunda edinilen bilgilerin aile eğitimi programı hazırlama ve uygulama ilgili çalışmaların az olması araştırmanın gerekliliğini ve önemini daha da arttırmaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Araştırma, 2018-2019 eğitim öğretim yılı bahar dönemi ile sınırlıdır.
2. KKTC ‘de bulunan Milli Eğitim Bakanlığı’na İlköğretim Daire Müdürlüğüne bağlı özel eğitim merkezlerinde görev yapan 27 özel eğitim öğretmenleri ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Özel Eğitim: Risk, zedelenme ve herhangi bir engeli yüzünden normal gelişen bireyler için sunulan eğitim ortamlarından yararlanmaları güç olan bireylere gerekli bilgi ve beceri kazandırarak yetersizliğin engele dönüşmesini önleyen iyileştirici eğitimdir (Diken, 2017).

Aile: Aile, toplumun bir parçası olarak, içinde bulunduğu koşullardan, toplumun kùltüründen etkilenen ama yine de kendi içerisindeki ilişkileri, etkileşimi oluşturan bir sistemdir (Kağıtçıbaşı, 1998; akt. Ay, 2015).

Aile Eğitimi Programı: Anne babalara veya bu rollerden birini üstlenen yetişkinlere ocuk veya çocuklarıyla birlikte iyi bir yaşam sürdürmeleri için daha bilgili, ilgili, sorumluluk sahibi, mutlu, sağlıklı aileler olmak üzere bilgi vermeyi, bunun için gerekli becerileri kazanmaları için yol göstermeyi, rehberlik etmeyi içeren çeşitli eğitim programlarıdır (Ural, 2013).

1.6. Kısaltmalar

KKTC : Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

AEP : Aile Eğitimi Programları

Aile yönelik yapılan tanımlar her toplumun siyasi veya politik anlayışına göre de farklılık göstermektedir. Topluma ait siyasi görüş ya da dönemsel politik değişimler doğrultusunda tanımların farklılaştığı görülmektedir. Tanımlar içerisinde aile genişliğinin yanı sıra kan bağıının bulunması ya da bireylerin kendilerini ait hissettikleri durumların farklılık göstermesinden dolayı her tanım farklı noktalara yoğunlaşabilmektedir. Genellikle toplumu meydana getiren temel unsur olarak ele alınmakla beraber, sosyolojik açıdan da bir kurum olduğu üzerinde durulmuştur. Sosyolojik olarak ele alınan aile tanımlarında genellikle, gelenek, değer yargıları, örf ve adetler ile ekonomik bütünlük içerisinde devamlılığı olan kurum olduğu öne sürülmektedir (Ozankaya, 1994). Aile toplumsal normların ve örüntülerin oluşturulduğu temel unsur olması sebebiyle bazen toplumdan etkilenmiş bazen de toplumları etkilemiştir (Bağlı ve Sever, 2005).

2.2. Aile ve Önemi

Evrenselliği kabul edilen aile yapısının en önemli diğer özelliği ise kutsal olmasıdır. Bu kutsallık anlayışı beraberinde aile kavramında mahremiyeti ve dokunulmazlığını da getirmektedir. Bu nedenle her ailenin kendi içerisinde otonom bir özellik taşıdığı söylenebilir (Oktik, 2010). Aile yapısı literatürü, sağlam bir ailede (tek ebeveynli veya üvey ebeveynli bir evde) yaşamının, gençleri yaşamları boyunca çeşitli olumsuz sonuçlar doğurabilecekleri için daha büyük bir risk altında bıraktığını vurgulamaktadır (Cherlin, 1992; McLanahan ve Sandefur, 1994). Sağlam olmayan ailelerden gelen ergenlerin, iki biyolojik ebeveyn ailesindeki suçlulardan ve sağlıktan ödün vermeyen davranışlarda bulunmaları, zihinsel hastalıkları deneyimlemeleri, hamile kalmaları, genç yaşta evlerinden ayrılmaları ve zayıf eğitim çıktıkları örnek olarak gösterilebilir (Wu ve Martinson, 1993).

Ailedeki her birey kendisine özgü bir görevi ya da sorumluluğu vardır. Böylelikle aile kendi içerisinde organize olabilir, kendi aralarında geliştirmiş oldukları kuralları kullanarak güçlü bir iletişim kurabilirler (Goldenberg ve Goldenberg, 1998). Aile sistemi, toplum sistemleri içinde bulunan ve kendi arasında alt sistemlere ayrılan bir birim olarak tanımlanmaktadır. Sistemlerin genel özellikleri arasında bireylerin birbirleri ile etkileşimi önemlidir ki, aile de içinde bulunul her yaşantıyla ilgili olarak, diğer aile bireyleri üzerinde etkili olabilmektedir (Dokur ve Profeta, 2006). İçinde yaşadıkları toplumu en iyi yansıtan aile, denge sistemine sahip olan ailelerdir. Aile

toplumlarda büyük anneler ve büyük babalar, amcalar, dayılar, gelinler, onların çocukları, vb. gibi daha geniş akrabaları da içine alan geleneksel veya geniş aile biçiminde olduğu görülmektedir (Budak, 2009).

Aile biyolojik, sosyolojik ve psikolojik yapısı dolayısıyla birey ve toplumun ihtiyaçları olan cinsel ilişki, üreme, korunma ve barınma, sevmeye ve sevilme, sevgiyi paylaşma, bağımlı ve bağımsız olma, ait olma, statü edinme, güven, kendini gerçekleştirme, çocukların bakımı ve eğitimi, toplumsal töre ve ideallerin, kazanılan mal ve bilgilerin yeni nesillere aktarımı gibi pek çok görevi yerine getirmektedir.

Ailenin görevlerinden biri insan türünü üretmek ve devam ettirmektir. Ailenin toplumsal bir kurum olmasının bir başka nedeni de çocuğun toplumsallaşmasında oynadığı roldür. Böylece aile, çocuğun dünyaya getirilmesinde, yetiştirilmesinde, korunmasında ve topluma kabul edilmesinde çok büyük bir görev üstlenmektedir.

Ailenin temel işlevleri toplum tarafından düzenlenmektedir. Bu görevler beş başlık etrafında toplanmıştır (Gür ve Kurt, 2011):

- Ailenin varlığını koruyan, neslin devamını sağlayan biyolojik görev.
- Aile üyelerinin her türlü maddi gereksinimlerine cevap veren ekonomik görev.
- Aile üyelerini her türlü maddi ve manevi zararlara karşı koruyan koruyuculuk görevi.
- Ailedeki duygusal dengenin geliştirilmesine imkân veren psikolojik görev.
- Aile üyelerinin yetiştirilmesi ve sosyalleştirilmesini sağlayan eğitim görevi.

Ailenin yerine getirmesi gereken görevler şu şekilde sıralanabilir:

- Kimlik Gelişimi: Her ailenin, aile bireylerinin kimlik gelişimine yardımcı olması gerekir. Bunlar genelde, aile konularına anlam verme, cinsellik, cinsiyet gibi konularda, aile üyelerini sosyalleştirme şeklinde sıralanabilir.
- Sınırları Düzenleme: Ailenin, aile üyeleriyle dışarı arasında etkileşim stratejileri kurma, bireylerin özerkliği için fiziksel çevresini yönlendirme gibi dışsal sınırlamaları düzenlemenin yanı sıra, aile bireylerinin özerklik

ve bireyselliğini koruma şeklinde, içsel sınırlamaları düzenleme görevleri de vardır.

- Ailenin Duygusal Atmosferini Yönetme: Aile üyelerine bakıldığı, desteklendiği ve işbirliği içinde bulunduğu duygularını hissettirebilmelidir.
- Aile Yapısında Meydana Gelen Değişmeleri Yönetme: Ailenin, kurum içinde zaman zaman gerçekleşebilecek değişim ve stresli yaşam olayları konusunda dengeyi sağlayıcı bir görevi vardır.
- Ev Halkının Devamlılığını Sağlama: Aile besin, barınma, eğitim gibi temel ihtiyaçları karşılayarak, ailenin devamlılığını korumakla sorumludur (Nazlı, 2000).

2.4. Çekirdek Aile ve Geniş Aile

Sosyal ve ekonomik birçok değişim, ailenin üzerinde bulunan bazı sorumlulukları yeni oluşturulan kurumlara aktarmasına sebep olmuştur. Fakat, ailenin çocuk yapma ve yetiştirme tarzlarıyla toplumun sürekliliğini sağlama gibi toplumsal görevini hiçbir kurum ve kişi, aile kadar sağlıklı yerine getirememektedir. Bu itibarla, çocuk yetiştirmek ve onu sosyal yasama hazır hale getirmek, ailenin yerine getirdiği en önemli fonksiyon olarak kabul edilmektedir. Farklı yaklaşım ve anlayış biçimlerine göre çok sayıda aile tipinden bahsedilebilir. Aile tipi kadar, tipoloji ölçütleri de birbirlerine göre farklılık göstermektedir; evlilik bağına, büyüklüğüne, işlevine göre farklı aile yapıları vardır. Toplumun en önemli ve en küçük birimi olan ailenin en temel unsurları arasında, çocuğun fiziksel, sosyal ve duygusal alanlardaki gereksinimlerini karşılayarak sağlıklı bir birey olarak yetişmesi yer almaktadır. Aile, birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen karıkoca, ebeveyn-çocuk ve kardeşler alt sistemlerinden oluşmaktadır. Ebeveynlerin çocukla ilişkilerinin yanı sıra, ebeveynlerin birbiriyle ilişkilerinin de çocuk üzerinde oldukça fazla etkisi olduğu bilinmektedir. Bu sebeple, ailedeki alt sistemler arasındaki ilişkilerin sağlıklı olduğu ve olumsuz çatışmaların olmadığı aile yapılarında çocukların psikolojik açıdan uyumlu olacakları öngörülmektedir (Dingiltepe, 2009).

Karı koca ve çocuklardan oluşan aile modelidir. Yapılan araştırmalara göre çekirdek aile sanılanın aksine sanayileşme ve ekonomik devrimin sonucunda ortaya çıkmıştır. En ilkel toplayıcı toplumlarda çekirdek ailelere rastlanmaktadır (Qarluq, 2005).

Şehirlerin gelişmesi, endüstri merkezlerinin oluşması ve gelişmesi, köylerden kentlere büyük göçlerin olması ile toplumsal yapıdaki değişiklikler aile yapısını da çok fazla etkilemekte, buna ek olarak da o toplumun kültürel yapısı değişikliklere uğramaktadır. Aileyi sosyal ve kültürel nedenlerle birlikte ekonomik imkanlar da etkilemektedir. Kadının iş hayatına atılması, bir meslek edinmesi, erkekle eşit aile içi ve aile dışı faaliyetlerde bulunması önemli bir yükseliş durumundayken, bu durumun aile reisinin kim olacağı tartışmalarını doğurması olumsuzluklara yol açmakta ve bu yüzden ülkemizde çiftlerin ayrılma oranlarında giderek artış görülmektedir (Erkal, 1995).

Birden çok neslin hep birlikte aynı çatı altında toplandığı aynı soya sahip cinsiyet, yaş ve erkeğin hiyerarşik bir düzeni olan aile tipidir. Bu tür aile genelde daha az gelişmiş ülkelerde veya kırsal yörelerde sıklıkla görülmektedir (Ersanlı ve Kalkan, 2003). Türkiye’de geniş aileden çekirdek aileye doğru giden bir aile yapısının olması sebebiyle, Türk ailelerinde geleneksellik ve modernlik bir arada yaşanmaktadır. Ana, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aileler günümüzdeki Türk ailesini meydana getirmekte ve bu ailelerde büyüyen girişimci, bilgili, sağlıklı, vatan sevgisi dolu bireyler, toplumun ilerlemesine katkıda bulunacak olan en önemli faktörler arasında görülmektedir.

2.5. Özel Eğitim

Özel eğitime gereksinimi olan bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yetiştirilmiş öğretmen ve hazırlanan eğitim programları ile bireylerin her türlü ihtiyaçlarına cevap bulabilmelerini sağlayan eğitimidir (Çuhadar, 2014). Bir başka şekilde ifade edecek olursak, erken çocukluk döneminden itibaren verilen eğitim sayesinde yetenekleri arttırmak, bireyin kendine yetebilmesini, toplum içinde uyumlu yaşamasını, topluma faydalı bir birey olabilmesini sağlamak için ihtiyaç duyulan eğitim biçimidir (Ataman, 2011).

Özel eğitime gereksinimi olan bireyin bilişsel, sosyal, akademik ve fiziksel gibi alanlarda gelişim düzeyleri ile yaşlarının farklılık göstermesine rağmen birlikte eğitime tabi olması veya kısmen eğitime tabi olmaları gerekir. Ayrıca bireyin ihtiyacına göre eğitim programının geliştirilmesi, yetersizlik türüne göre materyal, araç-gereç, ortam düzenlemeleri ve öğretmenlerin işbirliği ile var olan gelişim düzeylerini en üst düzeye çıkarmak adına bireysel ya da grup şeklinde verilen

2.3. Özel Eğitimin Önemi

1948 yılında Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin ilk maddesinde “Bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler ve birbirlerine karşı kardeşlik zihniyeti ile hareket etmelidirler” denmektedir (<http://www.unhchr.ch/udhr/lang/trk.htm>).

Özel eğitim hizmetlerinin sadece, özel eğitime gereksinimi olan bireylere uygun ortamlarda eğitim vermek değil, onları en az kısıtlayıcı ortamlarda eğitmektir. Özel eğitime gereksinimi olan bireyleri gerekli eğitimi vererek, topluma kazandırmak ve istihdam olanakları yaratmaktır. Dolayısı ile ihtiyaçlar doğrultusunda verilen eğitim ve gerekli istihdamların sağlanması içinde vatandaşların insanlık görevleri arasında yer almaktadır (Çavkaytar ve Diken, 2005).

Dünyadaki her birey ne olursa olsun eşit haklara sahiptir. İşitme, görme, zihin engelli vb. özel eğitime gereksinimi olan bireyler, normal gelişim gösterenler gibi sağlık, eğitim vb. hizmetleri alma hakkına sahiptirler. Özel eğitim bireyler arasında fırsat eşitliği yaratmada ve toplumsal kalkınmada önemli bir rol üstlenmektedir. Bu nedenle özel eğitimin önemi yadsınamaz bir gerçektir.

2.4. Özel Eğitime Gereksinimli Çocuk

Özel eğitime gereksinimi olan çocuk, akranlarından çeşitli nedenlerden dolayı kişisel, gelişimsel düzeyleri ile akademik olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermesidir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2009). Ayrıca bireyin gösterdiği farklılık durumuna göre de alacağı eğitim hizmeti ve düzeyi belirlenmektedir. Özel eğitime gereksinimi olan çocuklar gerekli ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için bireyselleştirilmiş eğitim programlarına ihtiyaç duymaktadırlar. Bu sebepten özel eğitime gereksinimi olan bireyler bütünleştirici bir terimdir. Özel eğitim alanında kullanılmakta olan özürlü ve engelli gibi ifadeler özel gereksinimi olan birey teriminden daha çok kısıtlayıcıdır (Akçamete, 2009).

İftar (2001)' e göre özel eğitime gereksinimi olan çocuklar, bağımsız yaşam becerilerini kazanmada normal gelişim gösteren akranlarına göre daha uzun sürede kazanmaktadırlar. Bir diğer önemli husus ise fiziksel, bilişsel ve duygusal gelişimleri de normal gelişim gösteren akranlarına göre daha yavaş gelişmektedir. Normal gelişim gösteren çocuklar bedensel, zihinsel, dil ve motor becerilerini gelişimleri sürecinde

kazanırken, özel eğitime gereksinimi olan çocuklar ek desteğe kısacası eğitime ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenden dolayı özel eğitime gereksinimi olan bireyler için uygun eğitim ortamı, özel eğitim öğretmenleri, yöntemler ve tekniklerin uygulandığı programa özel eğitim adı verilmektedir (MEB, 2012).

Özel eğitime gereksinimi olan çocukların öncelikle, eğitsek performanslarına bakılmalı ve ihtiyaçları dikkate alınarak bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilmesi ve uygulama yapılmasıdır (Birkan, 2002). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı özel eğitim okullarında, rehabilitasyon merkezlerinde, özel eğitim sınıflarında Özel gereksinime ihtiyacı olan çocuk için uygulanmaktadır. Bu okul ve kurumlarda öncelikle bireysel eğitim esas alınmakta daha sonra çocuğun eğitim gereksinimine göre grup eğitimleri verilmektedir. Bu eğitim süreçlerinde sadece özel eğitime gereksinimi olan çocuk ve öğretmen değil aynı zamanda aile de eğitim süreci içerisindedir. Ailenin eğitime gelmesi, öğretmenlerle işbirliği içerisinde olması ve ilgilenmesi çok önemli bir faktördür (Sarı, 2003).

2.4. Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ebeveynler

Aile olmanın en temel yapıları çocuk sahibi olmaktır. Çocuk sahibi olan ebeveynlerin birbirleri ile olan iletişimini ve yaşam şekillerini etkileyebilmektedir. Dolayısı ile dünyaya gelen çocuklar birlikte anne babalar sahip oldukları rollere yeni rutinler eklenmesiyle var olan rutinleride değişiklikler yaşanır (Girli, 2004). Ebeveynlerin özellikle çocuklarının özel gereksinimli çocuğa sahip olduklarını öğrendikleri zaman duygu karmaşası yaşamaktadırlar (Akkök, 2005). Özel eğitime gereksinimli bir çocuğun dünyaya gelmesi veya ilerleyen yıllarda farklı nedenlerden dolayı özel gereksinime ihtiyacı olması ebeveynlerin çocuğuna yönelik kurduğu tüm hayallerin sone ermesine neden olur (Varol, 2005).

Özel eğitime gereksinimi olan bir çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması ve sürekli olan bir sorumluluğu olmasından dolayı ebeveynler için oldukça zordur. Özel eğitime gereksinimi olan bir çocuğun eğitimi, topluma bakış açısı, ihtiyaçları ve gelecekteki durumunun belirsiz olması ebeveynlerin sürekli stres yaşamasına sebep olmaktadır (Çalbayram ve Küçük, 2013). Özellikle bazı ebeveynler reddedici, gergin, korku dolu, inancını kaybetmiş, kızgın ve kendini sürekli olarak suçlu hissedebilmektedirler. Bu durumda ebeveynler yakın bir akrabasının ölümünde yaşadığı duygular gibi çocukları için sürekli üzüldür, acı çeker ve sürekli kendini suçlama çabası içerisindedirler.

2.7.2. Psikolojik Danışmanlık

Psikolojik danışma, ebeveynlerin kendileri ve çocukları ile ilgili duygularını paylaştıkları bir süreçtir. Bu süreçte ebeveynler kendilerini ve çocuklarını daha iyi tanıyarak, çevreleriyle daha fazla iletişime girmeleri amaçlanmaktadır (Kuloğlu, 1992; Küçüker, 1993). Anne –babalar, çocuklarını yeterli ve yetersiz yönleriyle kabullendiklerinde, çocuklarının eğitimine de daha kolay katkı sağlayabilecekler (Gültekin, 2000; Tavil, 2005; Can-Toprakçı, 2006).

Tüm aile bireylerin aile danışmanlığı ve terapisi sürecine olabildiğince tam katılımları sağlanmaya çalışılır. Gereksinimler belirlenir. Daha sonra uzman önerileriyle, nasıl bir terapi süreci izleneceği planlanır. Son yıllarda hızla yaygınlaşan aile danışmanlığı ve aile terapileri, aile içi yaşanan problemlerin çözümünde, ebeveynlerin çocuklarını daha yakından tanımalarında, iletişim ve etkileşimlerinin olumlu yönde ilerleme kaydetmesinde önemli bir yer tutmaktadır (Yıldırım, 2012).

2.7.3. Aile Eğitim Programları

Sistemik ve kavramsal temellere dayanan bir süreç olan aile eğitiminin amacı, anne babaları, ebeveynliğin farklı yönleri konusunda bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve bu bağlamda beceri sahibi yapmaktır (Berbercan, 2010; Can Toprakçı, 2006). Aile eğitim programları, anne-babaların çocuklarına beceri ve kavramları öğretmede ve davranışlarını kontrol etmede kullanılabilecekleri etkili yöntem ve teknikleri kazanmalarını amaçlayan programlardır (Kargın, 1999; Küçüker, 1993; Tavil, 2005). Bu genel amaç doğrultusunda, ailelerin ve çocuğun gereksinimlerine uygun hizmetlerin geliştirilmesine ve uygulanmasına yönelik olarak aile eğitim programları düzenlenmektedir (Kroth ve Edge, 1997; Cavkaytar, 1999; Can-Toprakçı, 2006).

Aile eğitiminde amaç, ebeveynlerin çocukları için öğretmen rolü üstlenmelerinden çok çocuklarına gerekli becerileri doğal bir süreç içinde nasıl öğreteceklerini kazandırmaktır (Varol, 2005). Bu doğrultuda hazırlanan aile eğitim programlarının daha iyi düzenlenip oluşturulması gerekmektedir.

Türkiye’de son yıllarda aile eğitimi konusu gündemde olmakla birlikte ailelerin de bu eğitimlere katılımında önemli artışlar olduğu gözlenmektedir. Aile içi roller, iletişim biçimleri, çocuklarda uyum ve davranış sorunları, ebeveyn tutumları, gelişim alanlarının özellikleri aile eğitimlerinde sıklıkla ele alınan konu başlıkları sıklıkla

karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de, anne-baba eğitimi programlarının öncülüğü, Anne Çocuk Eğitimi Programı (AÇEP) tarafından yapılmıştır. AÇEP eğitimlerinin amacı, sosyal ve ekonomik olarak olumsuz koşullarda yaşayan anneler ve 5-6 (60-72 ay) yaş çocukları olan fakat çocukları anasınıfına gidemeyen annelerin, annelik ve eğitimcilik rollerini güçlendirmektir. Bu kapsamda annelere, çocuklarının zihinsel, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişmesine ev ortamında destek vermeleri için öğrenme ortamları hazırlandı (<http://panel.unicef.org.tr>).

Aile eğitimi çalışmaları 1982 yılında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde okul öncesi çocuk ve aileleriyle başlayan aile eğitim çalışmaları şu anda 0-18 yaş aile eğitim programlarının oluşturulmasıyla devam etmektedir. Bu programın amacı, hayat boyu eğitim anlayışıyla, kişi ve aileleri, koruma, önleme ve geliştirmedir. Bu program, değişen ihtiyaçlara yönelik olarak hazırlanmıştır. 0-18 yaş çocukların bakımından ve eğitiminden sorumlu kişilerin anne baba eğitimi programları aracılığıyla çocuğun bakımı, gelişim özellikleri ve eğitimi konularında bilgilerini, becerilerini ve tutumlarını geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Bu program 0-3 yaş, 3-6 yaş, 7-11 yaş, 12-18 yaş aile eğitimi kurs programını kapsamaktadır (aileegitimi.meb.gov.tr).

3-6 yaş Aile Eğitimi Kurs Programı kapsamında, ailelere çocuğun gelişim özelliklerini tanıyıp gelişim alanlarını destekleme, okul öncesi dönemde alınan eğitimin önemi, çocuk hakları, çocukla etkili iletişim kurabilme, sağlık, beslenme ve okula hazırlık ile ayrıca engelli çocuklara yönelik farkındalık kazandırma konularında bilinçlendirme amaçlanmaktadır. 3-6 yaş Aile Eğitimi Kurs Programı, 3-6 yaş grubunda çocuğu bulunan anne-babaları ve bakım veren kişileri kapsayan, onların ihtiyaçlarına yönelik hazırlanan bir programdır (aileegitimi.meb.gov.tr).

Aile Destek Eğitim Programı, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okul öncesi eğitim programlarıyla ile bütünleştirilmiş bir programdır. Bu programın amacı; ailelere okul öncesi eğitimin amacı ve önemi hakkında vurgulama yapmaktır. Ailenin çocuklarına okula uyum sürecinde nasıl yardımcı olabilecekleri, çocuklarının gelişimleri hakkında bilgilenmeleri, gelişim dönemlerini tanıma ve çocuklarının gelişim görevlerine destek olmaları vurgulanmaktadır. Ayrıca aile üyeleri arasında sağlıklı iletişim kurulması desteklenmekte, çocukların davranış ve alışkanlıklarını düzenlemede farklı yolları öğrenmeleri sağlanmakta ve eğitim faaliyetlerine aile

katılımı desteklenmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda program altı oturum şeklinde planlanmıştır (MEB, 2013).

Baba destek eğitim programı (BADEP), 3-6 ve 7-11 yaş grubundaki çocukların babalarını kapsamaktadır. Bu programın genel amacı, çocuğunun gelişiminde önemli olduklarını fark etmeleri, çocukların ihtiyaçları konusunda bilgilenmeleri, çocuğuyla ilgili uygun beklentiler edinmeleri, evdeki iş ve sorumluluk dağılımında demokratik tutumu benimsemeleri, evlilik ve aile içi iletişimi geliştirmeleri, edindikleri bilgi ve becerilerini çevrelerinde de kullanabilmeleri amaçlanmaktadır (<http://aileegitimi.meb.gov.tr/programlar/BADEP>).

Bir diğer aile eğitim programı ise, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Aile eğitim programında; aile hayatını bütüncül bir anlayışla ele alma, yaşam dönemlerinde karşı karşıya kalınabilecek sorunlar hakkında bilgi verme, bu sorunların çözümüne yönelik farkındalık oluşturma, aile kurma ve aile olma sürecinde yaşanan problemler ortaya çıkmadan önce önleyici müdahale hizmetlerini yaşama geçirme amaçlanmaktadır (<https://www.aep.gov.tr/egitimicerikleri/aile-egitim-ve-iletisimi/>). Bu programın dışında sivil toplum kuruluşlarının erken çocukluk eğitimi kapsamında bazı hizmetleri devam etmektedir.

Çağdaş yaşamı destekleme derneği, anasınıflarının donatılmasına, okul öncesi okul eğitim programlarına destek verilmesine, çocuklara doğrudan eğitim verilmesine, okul öncesi öğretmenlerine hizmet içi eğitimi çalışmalarına ve ana-baba eğitim programlarına devam etmektedir. Anne-çocuk eğitim vakfının çalışmaları şunlardır; anne destek programı, okul öncesi veli çocuk eğitim programı, yaz anaokulları ve anne destek programı, aile ve çocuk eğitim merkezi kış uygulamaları, “benimle oynar mısın” TV programı, aile mektupları projesi, çocuk ve iletişim seminerleri, 7 çok geç kampanyası (Tümkiye, 2010).

Türkiye'de uzmanlar tarafından ailelere öğretilen ve aileler tarafından çocuklarına uygulanan program ise, Küçük Adımlar Programıdır (Pieterse ve Treloar, 1989). Bu program Avustralya'da gelişimsel geriliği olan çocukların erken çocukluk döneminde aldıkları eğitimlere destek olmak amacıyla geliştirilen bu program Türkçe'ye uyarlanmıştır. Programın Türkiye'ye getirilmesinde ve uyarlanmasında İstanbul'da bulunan Zihinsel Engellilere Destek Derneği öncülük etmiştir. Bu

2.8.1. Programa Katılan Kişi Sayısına Göre Düzenlenen Aile Eğitim Programları

Aile eğitim programları, programa katılan kişi sayısına bağlı olarak grup eğitimi ve bire bir eğitim olarak düzenlenebilmektedir.

2.8.1.1. Grup Eğitimi Yoluyla Düzenlenen Aile Eğitim Programları

Grup eğitimi ile gerçekleştirilecek olan aile eğitim programlarında 10-12 kişilik aile grupları oluşturulur. Program 8-10 hafta sürecek şekilde planlanır. Bu programlar bir eğitim kurumuna devam eden çocukların aileleriyle yapılan ve annelerin uygulamalı davranış analizi ilke ve işlem süreçlerini öğreni, çocuklarına uygulayarak beceri ve kavram öğretmeye yönelik planlanan programlardır (Gültekin 2000; Tavil, 2005).

Grup eğitimi ile düzenlenen aile eğitim programlarının ailelere birçok kazanımı vardır. Bu kazanımların en önemlilerinden biri, annelerin birbirlerinden öğrenmeleri ve başarılarını birbirleriyle paylaşmalarıdır (Snell 1983). Grup öğretiminde özellikle annelerin birçok problemlerinde yalnız olmadıklarını, diğer annelerin de benzer problemler yaşadıklarını görmeleri, kendilerini anlayan annelerle duygu ve düşüncelerini paylaşıp birlikte çözüm üretebilmeleri mümkün olabilmektedir (Cavkaytar 1999; Tavil, 2005). Ayrıca grup eğitiminin daha ekonomik oluşu ve daha çok aileye hizmet götürülmesi açısından da tercih edilmektedir.(Varol 1996 ; Vuran 1997 ; Cavkaytar, 1999 ; Gültekin 2000; Tavil, 2005).

Grup eğitimi yolu ile düzenlenen aile eğitim programının en büyük dezavantajı, gruptaki tüm anne-babaların gereksinimlerinin karşılanması açısından bir sınırlılığa sahip olmasıdır. Bu nedenle grup eğitimi planlanırken, grupların küçük tutulmasına dikkat edilmeli ve anne-babaların gereksinimlerine daha fazla zaman ayrılmalıdır (Cavkaytar, 1998; Yıldırım, 2012).

2.8.1.2.Bire-Bir Eğitim Yoluyla Düzenlenen Aile Eğitim Programları

Bire-bir eğitim yoluyla düzenlenen aile eğitim programları, ebeveyn ve uzmanın birebir çalıştığı programlardır. Bire-bir eğitim yoluyla düzenlenen aile eğitim programları, grup eğitiminin gruptaki tüm bireylerin gereksinimlerinin karşılanması yönünden getirdiği sınırlılığı ortadan kaldırmakla fakat, zaman ve ekonomiklik açısından pahalı bir uygulamadır (Vuran 1997; Gültekin 2000; Tavil, 2005).

2.8.2. Programların Uygulandığı Ortama Göre Düzenlenen Aile Eğitim Programları

Aile eğitim programları, düzenlendikleri ortama göre, eve dayalı, kuruma dayalı, hem ev hem de kuruma dayalı olmak üzere gruplandırılmaktadır (Akçamete, 1989; Kargın, 1990; Tavil, 2005; Vuran, 1997).

2.8.2.1. Eve Dayalı Aile Eğitim Programları

Eve dayalı aile eğitim programlarında, ailenin sosyal yapısı göz önünde bulundurularak ebeveynler çocukların hem ilk hem de sürekli öğretmenleri olarak görülmüştür. Çoğunluklu olarak ev, etkili bir öğretim ortamına dönüştürülmeye çalışılarak, çocuğun eğitimi evde eğitilmekte ve uzman aile etkileşimi evde gerçekleşmektedir (Snell 1983; Cavkaytar 1999; Tavil, 2005). Bunun en büyük getirisi olarak, hem çocukla hem de aileyle çalışmakta ve anne çocuk iletişimi gözlenebilmektedir (Tavil, 2005).

Eve dayalı aile eğitim programlarında, aile eğitimcisinin rehberliğinde ebeveynler, çocuklarının eğitim ihtiyaçlarını karşılamaları konusunda evde eğitilmekte ve uzman-aile iletişimi evde gerçekleşmektedir (Snell, 1993). Düzenli aralıklarla yapılan ziyaretlerde, ebeveynlerin çocuğuna beceri, kavram kazandırmasına, davranışlarını yönetmesine ilişkin oturumlar, anlatım, model olma, davranışın prova edilmesi ve bağımsız uygulama basamaklarını içermektedir (Varol, 2005).

Eve dayalı aile eğitim programları, düzenli olarak yapılan ziyaretleri, anne-babaların çocuğa beceri, kavram ve uygun davranışların kazandırılmasına yönelik oturumları; sunuları, uygulama ve ödevler kapsamaktadır. Bu sayede anne-babaların, öğrendiklerini çocuklarına nasıl uyguladıkları uzman tarafından gözlenmekte, geri bildirim ve düzeltmelere yer verilmektedir (Tavil, 2005).

2.8.2.2. Kuruma Dayalı Aile Eğitim Programları

Kuruma dayalı aile eğitim programlarında, ailenin eğitimi çocuğunun devam ettiği kurum tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu kurumlar, resmi eğitim kurumları ya da özel özel eğitim kurumları olabilir (Akçamete, 1989; Cavkaytar, 1998; Çakmak; 2011; Sabancı, 2010; Tavil, 2005).

Kuruma dayalı programlarda çocuğun devam ettiği eğitim kurumunda düzenlenen aile eğitim oturumları ile aileye eğitim verilmektedir. Bu programlarda beceri, kavram öğretimi davranış yönetimi, dil kazandırmak amacı ile gerekli tekniklerin öğretimi konularında aile eğitilmektedir. Kuruma dayalı programlarda, özellikle ortak gereksinime sahip çocuk ve ailelerine yönelik eğitim hizmetlerinin grup eğitimi yolu ile verilmesinde tercih edilmektedir (Diler-Sönmez, 2008).

Ayrıca, uygulamacının, aile ziyareti yapmak amacıyla sürekli yolculuk yapması gerekmediği için tercih edilmektedir. Aynı zamanda, kuruma dayalı modelde uzmanın çocuğu, daha çok gözlemlene fırsatı da olacaktır. Kuruma dayalı modelde, eve dayalı modele oranla daha çok çocuk ve ailesine eğitim hizmeti götürülebilmektedir (Çakmak, 2011).

2.8.2.3. Ev ve Kuruma Dayalı Aile Eğitim Programları

Eve ve kuruma dayalı aile eğitim programları, farklı şekillerde uygulanabilmektedir. Bunlardan birincisi; çocuğa okulda uygulanan programın, okulda ve evde yürütülmesine yönelik kapsamlı uygulama programlarıdır. İkincisi; okulda kazandırılan bir amacın, ortam ve materyal değişikliği ile evde de genelleme yapmasına olanak sağlayan programlarıdır. Üçüncü program çeşidi ise, özelleştirilmiş programlardır. Bu programlar genellikle öz bakım ve toplumsal uyum becerilerine öğretime yönelik olarak evde başlatılır ve sürdürülür. Diğer bir program çeşidi ise; davranış değiştirme programıdır. Anne-babaların çocuğun ev ortamındaki uygun olmayan davranışlarını azaltmalarını ve uygun davranışlarını arttırmalarına yönelik olarak planlanmaktadır (Çakmak, 2011; Şahin, Işıtan ve Gündüz, 2011; Varol, 2005; Yakın, 2009)

Çocuğun hem kurumda hem de evde eğitim aldığı bu programların temelinde iyi bir iletişim yatmaktadır. Uzmanlarca kurumda verilen eğitim uygulamalarının, ebeveynler tarafından ev ortamına ve çevreye genellenmesinin sağlanması amaçlanmaktadır (Akçamete 1989 ; Kargın 1990; Tavis, 2005).

2.8.3. Programın Amacına Göre Düzenlenen Aile Eğitim Programları

Aile eğitim programları, anne-babaların uygulamalı davranış analizi ilke ve işlem süreçlerini kazanmaları ve çocuklarına beceri ve kavramları öğretmeyi

sonraki oturuma kadar, çocuğa hangi beceri veya kavramın öğretilene ebeveynler ile birlikte karar verilir. Öğretmen, anne-babalara, birlikte belirledikleri becerileri çocuklarına ne şekilde öğreteceklerini yaparak gösterir/demonstre eder. Daha sonra kazandırılmak istenilen davranışın prova edilmesi yöntemi ile anne-babaların öğrendiklerini çocuklarına nasıl uyguladıkları öğretmen tarafından gözlenir, dönüt ve gerekli düzeltmelerde bulunulur. Anne-babadan, belirlenen beceri ve kavramları, bir hafta süreyle çocuklarına öğretmeleri istenir. Ebeveynlere, çocuklarına öğretecekleri beceri ve kavramlarla ilgili el kitapları, öğretmen tarafından verilir. -Öğretmen, bir hafta sonra aileyi ziyaret eder, çocukta hedeflenen amaçların gerçekleşip gerçekleşmediğini saptar ve tekrar bir haftalık plan yapılır (Snell 1983 ; Varol 1996 ; Gültekin 2000; Tavis, 2005).

Beceri ve kavram öğretmeyi kazandırmayı hedefleyen gruba dayalı aile eğitim programlarında ise, ebeveynlerin de görüşleri alınarak 8-10 haftalık bir program oluşturulur. Her hafta, düzenlenen oturumlarda bir beceri veya kavramın öğretimi üzerinde çalışılmaktadır. Edindirilmesi hedeflenen beceri ve kavramın öğretimine yönelik olarak düzenlenen oturumlar, sunu, canlandırma, davranışın prova edilmesi ve ev ödevlerinin verilmesi aşamalarını içermektedir. Ayrıca, ebeveynlere, çocuklarına kazandıracakları beceri ve kavramlarla ilgili el kitapları verilmektedir. Öğretim oturumlarında verilen bu el kitapları genellikle, çocuğun düzeyini belirleme, beceri ve analizi, öğretim yöntem ve teknikleri, kullanılacak öğretim materyali, ödül/pekiştirici ve kullanımı, çocuğun beceride gösterdiği ilerlemeyi kaydetmeyi içermektedir (Snell 1983; Varol 1996; Gültekin, 2000).

2.9. Aile Eğitimiyle İlgili Yasal Mevzuat

Özel eğitim alanında aile odaklı uygulamaların artışıyla ailelere sunulan hizmetler de yasalarla güvence altına alınmaya başlanmıştır. Yurtdışındaki uygulamalara bu alanda Amerika Birleşik Devletleri'nin öncülük ettiği görülmektedir. 1970'li yıllardan itibaren özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimleri ile ilgili gelişmeleri ailelere verilen hizmetler alanındaki gelişmeler takip etmiştir (Özdemir, 2012).

Amerika Birleşik Devletleri'nde; aileler, gönüllü kuruluşlar ve alan uzmanlarının girişimleriyle 1975 yılında çıkartılan PL 94-142 "Bütün Engelli Bireyler/Çocuklar İçin Eğitim Yasası (Education For All Handicapped Children)" ile

özel eğitime ihtiyacı olan çocukların eğitim haklarının tamamından yararlanmaları ve eğitim süreçlerine annesababaların katılımı ve anne-babaların sorumlulukları düzenlenmiştir. Amerika'da yürürlüğe giren bu yasa ile anne-babalar çocuklarının yeterlilikleri ve yetersizliklerinin yanında, çocuklarının davranışları noktasında temel kaynak olarak görülmüş, eğitimciler ve annesababalar, çocuklarının eğitim sürecinden ortak sorumlular haline gelmiştir. Aynı yasanın 1986 yılında revize edilen halinde ise 3-5 yaş aralığındaki çocukların eğitimleri için sağlanacak 17 hizmetler, bireyselleştirilmiş aile hizmet planı adı altında düzenlemelerde yer almıştır. Aile vurgusu ile odak noktası aile üzerine çekilmiştir. Daha sonra bu yasa 1990 yılında Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi Yasası (Individuals with Disabilities Education Act, IDEA) şekline dönüştürülmüştür. Yasanın 2004 yılındaki düzenlemesiyle ise ailelerin özel eğitim hizmetlerine etkin katılımı ve okul aile işbirliği açık olarak belirtilmiştir.

DEA'nın C bölümü okul tarafından sağlanan hizmetleri içermektedir. Bu hizmetler arasında aile danışmanlığı ve eğitimi, anne-babaların özel gereksinimli çocuklarının ihtiyaçlarını anlamasına yardımcı olma, çocuk gelişimi gibi konular bulunmaktadır (Smith, Gartin, Murdick ve Hilton, 2006).

Ülkemizde, özel eğitime ihtiyacı olan çocukların eğitim ortamlarının düzenlenmesine hizmet edecek bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması ve çocukların eğitim sürecine ailenin katılımını zorunlu kılan düzenlemeler 6 Haziran 1997 yılında 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile yürürlüğe girmiştir. Bu kararname 18 ile anne-babaların çocuklarının eğitime katılmalarını sağlamak için destek hizmet sağlanması kararlaştırılmıştır. 31.05.2006 tarihli Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde özel eğitime ihtiyacı olan bireylere doğrudan ve dolaylı olarak sunulacak eğitim hizmetleri ayrıntılı bir şekilde planlanmıştır. Bu yönetmelikte, ailelerin özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılımları ve eğitimlerinin sağlanmasına yönelik düzenlemelere yer verilmiştir.

Yönetmelik aile eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında; rehberlik ve araştırma merkezleri, özel eğitim okul ve kurumları, kaynaştırma uygulamaları yapılan okullarca, kurumlarda ve ihtiyaç hâlinde evlerde, gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmen ve öğrencinin programını yürüten öğretmen tarafından,

paket programı ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular annelerin programdan önce ve sonraki tepki düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu göstermiştir.

Nuri (2018), çocuğu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Okulöncesi veya İlkokul kurumlarından birine devam eden DEHB tanısı almış çocukları olan ebeveynlerin yaşadıkları stres ve tükenmişlik düzeyini azaltma ile yaşam kalitesi düzeyini artırmaya yönelik hazırlanan “Aile Güçlendirme Programının” etkililiğini incelemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırmada ön test son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırma bugularına göre stres düzeyi, duygusal tükenmişlik ve duyarsızlaşma ortak etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. İki grup arasındaki fark incelendiğinde deney grubuna katılan anne-babaların stres düzeyi, duygusal tükenmişlik ve duyarsızlaşma son test puanlarının kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde düşük olduğu belirlenmiştir. Aile güçlendirme programının stres düzeyi üzerinde orta düzeyde, duygusal tükenmişlik ve duyarsızlaşma üzerinde ise yüksek düzeyde etkili olduğu bulunmuştur. Deney grubu katılımcılarının yüksek düzeyde programdan memnun olduğu da gözlenmiştir. Anne baba ve öğretmenlere uygulanan görüşme formundan elde edilen sonuçlara göre anne-babaların çocuğun özel eğitim almasına yönelik ilgisinin arttığı belirlenmiştir.

Sizce aile eğitim programı hazırlama özel gereksinimli çocukların eğitimlerinde nasıl katkılar sağlamaktadır?

- Okulda öğrendiklerinin evde sürdürülmesi sağlar
- Çocuğun gelişimine katkı sağlar
- Ailenin çocuklarıyla uyum sağlamasını kolaylaştırır
- Çocuklarının eğitimlerini nasıl destekleneceği öğrenilir
- Anne babaların ön yargılarının önüne geçilir

“Öğrencinin öncelikle durumuna bakıyoruz. Öğrencinin yapabildiklerine yapamadıklarına bakıyorum. Daha sonra öğrenci zaten kendini gösteriyor ve aileyle bir takım görüşmeler yapıp gerekli eğitimi planlıyorum” Ö17

“Çocuğa bakarak hazırlıyoruz. Çocuğun hangi alanda problemi varsa ona göre belirliyoruz. Yani yaşına cinsiyetine göre. Sorun teşkil edecek konu hakkında bilgisi yoksa o konuda yoğunlaşıyoruz.” Ö9

“Öncelikle çocuğun yaşına tanısına önem vererek programlar hazırlıyoruz” Ö26

“Ailenin eğitim durumun göre o programları hazırlayıp uygulamaktayız” Ö22

“Veli görüşmelerine göre belirliyoruz. Velinin rahatsız olduğu problem davranış var mı? Buna göre ihtiyaç analizi belirliyoruz” Ö2

“Aile görüşme formları uyguluyoruz ve hem öğrenci hem aile ayrı ayrı değerlendiriyor. Bunun sonucunda neye ihtiyaçları olduğu zaten çıkıyor. Ebeveyn ihtiyaçlarını neye göre belirlerim yani ilk önce o programla ilgili ne biliyor ne bilmiyor belki bir ön yokla gibi ihtiyaç analizi gibi öyle bir şey olabilir velilere. Oradan yola çıkarak o ihtiyaçlardan yola çıkarak neler eksik bilgilerde bunların üzerinde yoğunlaşabilirim” Ö15

“Özellikle ailenin eğitim durumuna dikkat ederiz neden çok eğitilmiş bir aileyle üstten konuştuğumuz zaman sıkıntılar yaşamaktayız ama eğer ki eğitim durumu biraz daha düşük olan aile varsa zaten bizim konuşmalarımızdan anlayacaktır biraz daha basit kelimeler kullanmaktayız” Ö7

Tablo 7.

Öğretmenlerin, aile eğitimi programları hazırlarken takip edilen aşamalara ilişkin görüşleri

Kategoriler	n
İhtiyaç analizlerine göre öncelikler belirleniyor	13
Ailenin istekleri ele alınıyor	11
Çocuğun yaşı, tanısı ve performans düzeyi ele alınıyor	8
Daha önce program hazırlamadığım için bilmiyor	5
Toplam	37

Tablo 7 incelendiğinde öğretmenlerinin aile eğitimi programları hazırlarken takip edilen aşamalara ilişkin görüşleri incelendiğinde; araştırmaya katılan 27

öğretmenin 6. soruya 37 görüş ortaya koyduğu görülmektedir. 13 öğretmenin, ihtiyaç analizlerine göre öncelikler belirleniyor, 11 öğretmenin ailenin istekleri ele alınıyor, 8 öğretmenin çocuğun yaşı, tanısı ve performans düzeyi ele alınıyor ve 5 öğretmenin daha önce program hazırlamadığım için bilmiyor şeklinde görüş bildirdikleri belirlenmiştir.

Öğretmenler, aile eğitimi programları hazırlarken takip edilen aşamaların neler olduğu sorusuna ilişkin şöyle ifadelerde bulunmuşlardır.

“İhtiyaç belirlemede başlıyoruz önce problemi saptıyoruz. Problemlerle ilgili aileyi yönlendiriyoruz” Ö1

“İhtiyaç analizi, ebeveynlerinin her ikisinin de katılma zorunluluğu, toplanma zamanı yani dediğim gibi ihtiyacı belirlerim planlama yaparım” Ö7

“Ailelerin yaşadığı ve üstesinden gelmekte zorlandığı konuları ele almak için ihtiyaç formu hazırlanır. Daha sonra eğitime yönelik hazırlıklar yapılarak eğitime başlanır” Ö19

“Ailenin istekleri en başta bizim için önemli ama önce çocuğun tanısı yaşına bakarak bu aşamalarla aile eğitimi programları hazırlıyoruz” Ö24

“Çocuğun yaşı tanısı ailenin sosyal kültürel seviyesi ailenin istekliliği” Ö12

“Öğrencinin performansı alınır. Değerlendirme yapılır ihtiyaçları belirlenir. Ailenin desteklemesi gereken alanlar ve ihtiyaç duydukları eğitim alanları belirlenir ve belirlenen tarihlerde toplantılar düzenlenir.” Ö21

“Daha önce hiç hazırlamadım” Ö11

“Daha önce bir program hazırlamadığım için cevap veremeyeceğim” Ö16

Tablo 8.

Öğretmenlerin, uygulanan aile eğitimi programlarının sürecini ve sonucunu nasıl değerlendirdiklerine yönelik görüşleri

Kategoriler	n
Ailelerle sürekli görüşmeler yapıp geri dönütler alınıyor	12
Çocuklar belirli bir süre sonra yeniden değerlendiriliyor	8
3-6 ay arasında yeniden toplantılar düzenleniyor	6
Toplam	26

Tablo 8 incelendiğinde öğretmenlerinin uygulanan aile eğitimi programlarının sürecini ve sonucunu nasıl değerlendirdiklerine yönelik görüşleri incelendiğinde; araştırmaya katılan 27 öğretmenin 7. soruya 26 görüş ortaya koyduğu görülmektedir. 12 öğretmenin, ailelerle sürekli görüşmeler yapıp geri dönütler alınıyor, 8 öğretmenin çocuklar belirli bir süre sonra yeniden değerlendiriliyor, 6 öğretmenin 3-6 ay arasında yeniden toplantılar düzenleniyor şeklinde görüş belirttikleri görülmektedir.

Öğretmenlerin uygulanan aile eğitimi programlarının sürecini ve sonucunu nasıl değerlendirdikleri sorusuna ilişkin şöyle ifadelerde bulunmuşlardır.

“Her öğrenci için de aile iletişi defterimiz var. Sürekli onunla iletişim kuruyoruz” Ö5

“Aileden talep gelirse ya da biz ihtiyaç duyuyorsak yine görüşme yapıyoruz” Ö9

“Aile ile görüşerek ve çocuğun değerlendirmesini alarak tespit ediyorum” Ö17

“Aile ile görüşerek değerlendiriyorum” Ö20

“3 aylık toplantılar düzenliyoruz” Ö1

“Ailelerle mutlaka 3 ayda ya da en fazla 6 ayda bir toplantılar yapıyoruz ve bunun sonucunda ara değerlendirmeler alarak programını takip ediyoruz” Ö3

“3-6 ayda bir görüşmeler ve toplantılar düzenleyerek çocuğun ara değerlendirmelerine karar veriyoruz” Ö8

Tablo 9.

Öğretmenlerin, aile eğitimi hazırlama ve uygulama aşamasında karşılaştıkları zorluklara ilişkin görüşleri

Kategoriler	n
Ailenin söylenenleri yapmak istemesi/ iş birliği içinde olmaması	13
Ailenin eğitime devamlılık sağlamaması	12
Ailenin eğitim ve kültürel düzeyinin düşük olması	7
Ailelerle iletişim sorunu yaşanması	4
Toplam	36

Tablo 10.

Öğretmenlerin, aile eğitim programı hazırlamanın çocukların eğitimlerine sağladığı katkılara yönelik görüşleri

Kategoriler	n
Okulda öğrendiklerinin evde sürdürülmesi sağlar	9
Çocuğun gelişimine katkı sağlar	8
Ailenin çocuklarıyla uyum sağlamasını kolaylaştırır	7
Çocuklarının eğitimlerini nasıl destekleneceği öğrenilir	5
Anne babaların ön yargılarının önüne geçilir	4
Toplam	33

Tablo 10 incelendiğinde öğretmenlerinin, aile eğitim programı hazırlamanın çocukların eğitimlerine sağladığı katkılara yönelik görüşleri incelendiğinde; araştırmaya katılan 27 öğretmenin 9. soruya 33 görüş ortaya koyduğu görülmektedir. 9 öğretmenin, okulda öğrendiklerinin evde sürdürülmesi sağlar, 8 öğretmenin çocuğun gelişimine katkı sağlar, 7 öğretmenin ailenin çocuklarıyla uyum sağlamasını kolaylaştırır, 5 öğretmenin çocuklarının eğitimlerini nasıl destekleneceği öğrenilir ve 4 öğretmenin anne babaların ön yargılarının önüne geçilir şeklinde görüş belirttikleri görülmektedir.

Öğretmenlerin öğretmenlerinin, aile eğitim programı hazırlamanın çocukların eğitimlerine sağladığı katkılara yönelik sorusuna ilişkin şöyle ifadelerde bulunmuşlardır.

“Çocuğun okulda aldığı bilgileri ev ortamında da uygulayıp genellemesi ailenin bilinçlilik düzeyi ile ilgilidir. Bu da ancak aile eğitimiyle sağlanır” Ö12

“Çocuğun gelişiminde gerekli ilerlemeyi sağlıklı bir şekilde kat edebilmesi için okulda öğrendiği davranışları evde de sürdürebilmesi ve farklı ortamlara genelleme yapabilmesi gerekmektedir. Bu da ancak ailelere verilecek bir aile eğitimi ile mümkün olabilir” Ö17

“Sunulan aile eğitim programı istenilen şekilde uygulandığında çocuğun gelişimine katkı sağlanmaktadır” Ö6

“Ailelerin çocuklarının yetersizliğinden kaynaklı yaşadıkları uyumsuz problemlerle başa çıkmada etkilidir” Ö20

“Anne babaların yanlış tutum ve bilgilerinin önüne geçmek, çocuğa karşı nasıl davranacağıyla ilgili bilgi vermek olumlu gelime sağlayacaktır” Ö19

“Çocuğunun yetersizliğini kabullenme, ev dışında olumlu davranış kazandırma , ev okul arasında uygulanan programlar arasında eş güdümü sağlama ve en önemlisi olumsuz ön yarguların önüne geçilir” Ö21

çocuğun öğrendiklerini evde nasıl devam edebileceğiyle ilgili, öz bakım becerilerinin nasıl kazandırılacağıyla ilgili, cinsel eğitim nasıl kazandırılacağıyla ilgili aile eğitimi programı hazırladıklarını ve 5 (%18.52) öğretmen de hazırladığı herhangi bir aile eğitim programının olmadığına yönelik görüş belirtmişlerdir.

Yine görüşülen öğretmenlerden edinilen bilgiler ışığında Öğretmenlerin, hangi konularda aile eğitimi programlarının hazırlanmasına daha çok ihtiyaç duyduklarına yönelik görüşleri sorulduğunda karşılaşılan davranış problemleriyle nasıl başa çıkılacağı, öz bakım becerilerinin kazandırılması, cinsel eğitimin nasıl kazandırılacağı, eğitimlerin evde ortamında nasıl desteklenebileceği konularında daha fazla ihtiyaç duydukları konusunda görüş bildirmişlerdir. Alan yazın incelendiğinde Akçamete ve Kargın (1996) tarafından yapılan araştırmaya sonuçlarına göre ebeveynlerin bilgi gereksinimi başlığı altında en çok gereksinim duyulan alanların çocuklarının yetersizlik türü, bir beceriyi nasıl öğretebilecekleri ve davranışlarını kontrolünü nasıl sağlayabilecekleri olduğunu belirtmişlerdir.

Özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan öğretmenler, hazırladığı aile eğitimi programları için ebeveyn ihtiyaçlarını neye göre ve nasıl belirlediklerine yönelik sorulara aileyle yapılan görüşmelere ve ailenin ihtiyacına, çocuğun yaşı, tanısı ve gelişimine, uygulanan aile eğitimi ihtiyaç formuna, ailenin eğitim durumuna göre belirledikleri şekilde görüş bildirmişlerdir. Literatür incelendiğinde ihtiyaç belirleme aşamasında anket, gözlem, görüşme, ölçme araçları, kaynak tarama gibi teknikler kullanılmaktadır. (Karasar, 2000). Bu bağlamda araştırmaya katılan öğretmenlerin verdiği cevaplar literatürle uyuşmamaktadır. Araştırma bulgularında aile eğitimi programı uyguladığını belirten öğretmenlerin aile eğitimi programları hazırla ve uygulama süreçlerinde ilgili alan yazın ile çelişkiler bulunmakta ve yapılan eğitimlerin aile eğitimi olara değerlendirilemeyeceği ortaya konmuştur

Görüşülen öğretmenlerden edilen bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin, aile eğitimi programları hazırlarken takip edilen aşamalara ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yönelttiğimiz soruya ihtiyaç analizlerine göre öncelikler belirlenmesi, ailenin isteklerinin ele alınması, çocuğun yaşı, tanısı ve performans düzeyini ele alınması yönünde görüş bildirmişlerdir. 5 öğretmense daha önce program hazırlamadığı için görüş bildirmemiştir. Literatür tarandığında Çakmak (2011), Tavil (2005)'in yaptıkları

BÖLÜM VI

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Özel eğitim öğretmenlerinin ve yöneticilerin aile eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanmasına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacı ile yapılan araştırmada elde edilen sonuçlara ve araştırmaya dayalı önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

Araştırmada özel eğitim öğretmenlerine ve yöneticilere kişisel bilgi formu ve aile eğitimi programlarının hazırlanması ve uygulanmasına yönelik 10 yarı yapılandırılmış görüşme sorusu yönlendirilmiş ve veriler toplanmıştır.

Bu araştırmanın sonucunda özel eğitim okullarındaki öğretmenler ve yöneticilerin büyük çoğunluğunun okullarında aile eğitim programlarına yer verildiği görülmektedir. Aile eğitimi olarak nitelendirilen bu programların literatürdeki aile eğitim programlarıyla örtüşmediği görülmektedir. Öğretmenlere göre aileler en çok karşılaşılan davranış problemleriyle nasıl başa çıkılacağı, öz bakım becerilerinin kazandırılması, cinsel eğitimin nasıl kazandırılacağı, eğitimlerin evde ortamında nasıl desteklenebileceği konularında aile eğitimi programlarına ihtiyaç duymaktadırlar. Bu doğrultuda öğretmenlerin daha önce hazırlayıp uyguladığı aile eğitim programları da bu konularda yoğunlaşmaktadır. Öğretmenler aile eğitimi programları hazırlama aşamasında ebeveyn ihtiyaçlarını belirlerken aileyle yaptığı görüşmelere ve ailenin ihtiyacına, çocuğun yaşı, tanısı ve gelişimine, uygulanan aile eğitimi ihtiyaç formuna ve ailenin eğitim durumunu göz önünde bulundurmaktadır. Öğretmenler aile eğitim programları hazırlarken ve uygularken takip edilen aşamalara bakıldığında literatürdeki aile eğitimi programlarını planlama aşamalarla uyuşmamaktadır. Aile eğitim programlarının değerlendirilmesi aşamasında ise öğretmenler sürekli görüşmeler yapıp geri dönütler alarak, çocuklar belirli bir süre sonra yeniden değerlendirilerek, 3-6 ay arasında yeniden toplantılar düzenlenerek değerlendirme yaptıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin, aile eğitimi hazırlama ve uygulama aşamasında karşılaştıkları zorluklara ilişkin görüşlerine bakıldığında ise ailenin söylenenleri yapmak istemesi/ iş birliği içinde olmaması, ailenin eğitime devamlılık sağlamaması, ailenin eğitim ve kültürel düzeyinin düşük olması, ailelerle iletişim sorunu yaşanması şeklinde görüş

bildirmişlerdir. Literatür incelendiğinde, bulguların literatürdeki çalışma bulgularıyla benzeştiği görülmektedir.

Öğretmenlerin, aile eğitim programı hazırlamanın; çocukların öğrendiklerinin evde sürdürülmesine, çocuğun gelişimine, ailenin çocuklarıyla uyum sağlamasına, çocuklarının eğitimlerini nasıl desteklenebileceğine, anne babaların ön yargılarının önüne geçilebileceğine yönelik bilgi vermişlerdir.

6.2. Öneriler

Bu bölümde, ileriki araştırmalara ve uygulamalara yönelik öneriler yer almaktadır.

6.2.1. İleriki Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Öğretmenler ve yöneticiler dışında, özel eğitim alanında görev yapan diğer meslek elemanlarının da aile eğitim programlarına ilişkin görüşleri incelenebilir,
2. Bu çalışma 27 kişiyle sınırlı kalmıştır, kişi sayısı artırılarak yeniden incelenebilir,
3. Aile eğitimi programlarında önemli bir yeri olan ebeveynlerin de görüşleri incelenebilir,

6.2.2. Uygulamalara Yönelik İlişkiler

1. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre aile eğitim programlarına yönelik gerekli düzenlemeler yapılabilir veya yeni aile eğitim programları düzenlenebilir.
2. Öğretmenlere aile eğitim konusunda öz yeterliliklerini geliştirmelerine yönelik eğitim ve seminerler verilebilir.
3. Hali hazırda taslak olarak bulunan özel eğitim yasa tasarısının yasa olarak kabul edilmesi ve aile eğitimi programlarının yasal dayanakları oluşturulmalıdır.
4. Üniversitelerdeki öğretmen yetiştirme programlarında düzenlemeler yapılarak öğretmen adaylarının bu konudaki öz yeterlilikleri artırılabilir.
5. Yaşanılan sorunlar temel alınarak mevcut eğitim programları yenilenebilir.

KAYNAKÇA

- Akçamete, G. & Kargın, T. (1996). İşitme engelli çocuğa sahip annelerin gereksinimlerinin belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(02).
- Akçamete, G. (1989). Okul öncesi düzeydeki işitme özürlülerde aile eğitimi. *Eğitim ve Bilim*, 13(71):65-68
- Akçamete, G. (2009). *Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*. (Ed. G. Akçamete), *Özel Gereksinimi Olan Çocuklar*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Akkök, F. (1997). Farklı özelliği olan çocuk anne babalarının yaşadıkları. Farklılıkla yaşamak: Aile ve toplumun farklı gereksinimleri olan bireylerle birlikteliği. Ankara: Türk Psikologlar Derneği. (13).
- Akkök, F. (2005). *Yaşamın diğer bir penceresi otistik özelliklere sahip çocuk babaları ve duyguları*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Aktaş, B. (2015). Aile eğitiminin otizmli çocuğa sahip ailelerin Milieu öğretim tekniklerinden tepki isteme–model olmayı kullanmalarındaki etkililiği. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Akyüz, H. (1991). *Eğitim sosyolojisinin temel kavram ve alanları üzerine bir araştırma*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Alpaydın, Y. & Canel, A. N. (2011). Aile eğitimi programları üzerine notlar. *Ankara: Aile ve sosyal politikalar bakanlığı. Aşıcı, M.(2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık. Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 9-26.
- ASAGEM (Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü). (2010). *Aile Sorunlarına Bölgesel Düzeyde Bakış*. Çalıştay Raporu.
- Aslan, Y.G., Özbey, F. Özgüç, C.S. & Cihan,H. (2014). Vaka araştırması: özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin sorunları ve ihtiyaçları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(31), 639-654.

- Ataman, A. (2009). *Özel gereksinimli çocuklar*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ataman, A. (2011). *Özel Gereksinimli çocuklar özel eğitime giriş*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ay, F. (2015). Aile Eğitimi Kurslarının Yetişkin Eğitimi Bağlamında Etkililiğinin Değerlendirilmesi (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). *Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın*.
- Bağlı, M. & Sever, A. (2005). Tabulaştırılan/Tabulaşan Kurumun (ailenin) Kurbanlıklar Edinme Pratiği: Levirat ve Sororat. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 8(8).
- Başaran, İ. E. & Çinkır, Ş. (2011). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*, Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
- Baumrind, D. & Black, A. E. (1967). Socialization practices associated with dimensions of competence in preschool boys and girls. *Child development*, 291-327.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental psychology*, 4(1p2), 1.
- Bekman, S., Aksu-Koç, A., Erguvanlı-Taylan, E. & Vakfi, A. Ç. E. (2004). Güneydoğu Anadolu bölgesinde bir erken müdahale modeli: Yaz anaokulu pilot uygulaması. *Boğaziçi Üniversitesi ve Anne-Çocuk Eğitim Vakfı*, 20(10), 2014.
- Berbercan, F. (2010). Problem davranışların azaltılmasına yönelik grup aile eğitim programının babaların davranışları kontrol etmek için gerekli kavram ve işlem süreçlerini kazanmalarına etkisi. (*Yüksek lisans tezi*). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Binnendyk, L. & Lucyshyn, J. M. (2009). A family-centered positive behavior support approach to the amelioration of food refusal behavior: An empirical case study. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 11(1), 47-62.

- Birkan, B. (2002). Erken özel eğitim hizmetleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 3(02).
- Boyraz, G. (2015). Aile eğitim programının annelerin ayrımlı pekiştirme kullanarak çocuklarına kural kazandırma becerisini edinmelerine etkisi. (*Yüksek lisans tezi*). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Bruder, M. B. (2010). Early childhood intervention: A promise to children and families for their future. *Exceptional Children*, 76(3), 339-355.
- Budak, S. (2009). Psikoloji Sözlüğü (4. Baskı) içinde (1, 196, 418, 112). *İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları*.
- Canel, A. N. (2007). Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması. *Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalı. İstanbul*.
- Can-Toprakçı, N. (2006) “Kurumda Eğitim Alan Zihinsel Engelli Öğrencilerin Annelerine Genişletilmiş Aile Eğitim Programının Uygulanmasının Öğrencilerin Matematik Ders Amaçlarını Edinmelerinde, Sürdürme ve Genellemelerine Etkisi”. *Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi*.
- Cavkaytar A. & Diken İ., (2005). *Özel Eğitime Giriş*, Kök Yayıncılık, Ankara, Türkiye.
- Cavkaytar, A. (1998). Zihinsel Engellilere Özbakım ve Ev İçi Becerilerinin Öğretiminde Bir Aile Eğitim Programının Etkililiği. *Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Eskişehir*.
- Celep, C. (2003). *Halk eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Cherlin, A. J. (1992). orig. 1981. *Marriage, Divorce, Remarriage. Cambridge, Mass.: Harvard University Press*.
- Çakmak, S. (2011). Görme engeli olan çocuklara öz bakım becerilerini kazandırmada video ile model olunarak sunulan aile eğitim programının etkililiği. (Doktora tezi).<https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Çuhadar, S. (2014). *Özel Eğitim Süreci*. (Ed. S. Vuran), Özel Eğitim, 3. Baskı, Ankara: Maya Akademi Yayıncılık.
- Demirkıran, V. (2005). Özel Eğitim Kurumlarında Bilgisayar Kullanımı İle Özel Eğitim Meslek Elemanlarının Bilgisayar Destekli Eğitime İlişkin Görüşleri İle Bilgisayar Tutumlarının Belirlenmesi. *Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul*.
- Diken, H. İ. (2017), “Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim” , Pegem Akademi, 14. Baskı, Ankara.
- Diler Sönmez, N. (2008). Eve Dayalı Gündüz Tuvalet Kontrolü Aile Eğitimi Programının Annelerin Kuruluk Kaydı Tutma İle Gündüz Tuvalet Kontrolü Kazandırma Becerisini ve Çocukların Gündüz Tuvalet Kontrolü Kazanmasındaki Etkisi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara. Gazi Üniversitesi*.
- Diler Sönmez, N. (2008). Eve dayalı gündüz tuvalet kontrolü aile eğitimi programının annelerin kuruluk kaydı tutma ile gündüz tuvalet kontrolü kazandırma becerisini ve çocukların gündüz tuvalet kontrolünü kazanmasındaki etkisi. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Dingiltepe, T. (2009). Parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin yaşam doyumu düzeyleri ile yaşam kalite düzeylerinin karşılaştırılması. *Çukurova Üniversitesi, Adana*.
- Doğan, E. (1995). Ankara merkez ilçelerindeki ilköğretim okullarında okul-aile iletişiminin engelleri. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara*.
- Doğan, İ. (2005). Vatandaşlık demokrasi ve insan hakları. *Ankara: Pegem A Yayıncılık*.
- Dokur, M. & Profeta, Y. (2006). Psikolojisi dizisi. (Editör: A.E. Aslan). *Aile ve Çift Terapisi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Elmacıoğlu, T. (1998). *Başarıda aile faktörü* (1. Baskı). İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Eripek, S. (2005). *Özel Eğitim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları

- Erkal, M.E. (1995). *Sosyoloji (Toplumbilimi)*. İstanbul: Der Yayınları.
- Erkan, S. (2010). Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları. *Aile ve aile eğitimi ile ilgili temel kavramlar*.(ss. 3-43). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ernst, C. & Angst, J. (2012). *Birth order: Its influence on personality*. Springer Science & Business Media.
- Ersanlı, K. & Kalkan, M. (2003). Evlilik ilişkisini geliştirme programının evli çiftlerin evlilik ilişkilerini değerlendirmelerine etkisi [The effects of the marriage enrichment program on the marital relations of couples]. 3 P. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi*, 11(1), 219-226.
- Ersoy, Ö. & Şahin, F.T. (1999). —0-6 Yaş Döneminde Anne Baba Eğitiminin Önemi *Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 58-62.
- Eylenen, N. (1999). Engelli çocuğu bulunan ana-babalara uygulanan ana-baba eğitim programının etkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. (*Yüksek lisans tezi*). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Girli, A. (2004). *Otistik çocuklar ve aileleri aile eğitim programları: Kuramsal yaklaşımlar ve uygulamalar*. İzmir: Işık Özel Eğitim Yayınları,
- Gladding, S. T. (2002). *Family therapy: History, theory and practice*. Columbus.
- Goldenberg, H. & Goldenberg, I. (1998). *Counseling today's families*. Wadsworth Publishing Company.
- Gözükara, F., Kabalcıoğlu, F. & Ersin, F. (2015). Şanlıurfa ilinde kadınların aile planlamasına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 12(1), 9-15.
- Güleç Aslan, Y., Özbey, F. & Cihan, H. (2014). Özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin sorunları ve ihtiyaçları vaka çalışması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(31), 639-654.

- Gültekin, E. (1999). Uygun Olmayan Davranışların Azaltılmasında Ebeveynler Tarafından Uygulanan Uyuşmayan Davranışların Ayrımlı Pekiştirilmesinin Etkisi (Otistik Çocuklar ve Ebeveynleriyle Eve Dayalı Aile Eğitimi) (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi.
- Gür, B.S. & Kurt, T. (2011). Türkiye’de ailelerin eğitim ihtiyaçları. *Aile ve Toplum Dergisi*, 7(27), 33-61.
- Hetherington, E. M., Parke, R. D. & Locke, V. O. (1999). *Child psychology: A contemporary viewpoint*. McGraw-Hill.
- İçmeli, C., Ataoğlu, A., Canan, F. & Özçetin, A. (2008). Zihinsel özürlü çocukları olan ebeveynler ile sağlıklı çocuklara sahip ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması. *Düzce Tıp Fakültesi Dergisi*, 3, 21-28.
- Kagan, J., Kearsley, R. B. & Zelazo, P. R. (1980). *Infancy: Its place in human development*. Harvard University Press.
- Kaner, S. (2004). Engelli Çocukları Olan Anne Babaların Algıladıkları Stres, Sosyal Destek ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri*.
- Karasar, N. (2000). Bilimsel araştırma yöntemi. (10. Basım). Ankara: Nobel.
- Kargın, T. (1990). “Eğitsel Yaklaşımlı Aile Rehberliğinin İşitme Engelli Çocukların Sözel İletişim Becerilerine Etkisi” *Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara*.
- Kaytez, N., Durualp, E. & Kadan, G. (2015). Engelli çocuğu olan ailelerin gereksinimlerinin ve stres düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Research in Education and Teaching*, 4(1), 197-2014.
- Keçeli-Kaysılı, B. (2008). Akademik başarının arttırılmasında aile katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9(01), 69-83.
- Kılıç, Ç. (2010). Aile Eğitim Programları ve Türkiye’deki Örnekleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10(1), 99–111.

- Kılıç, Ç. (2010). Aile eğitim programları ve Türkiye'deki örnekleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1).
- Kircaali-Iftar, G. (2001) *XI. Ulusal Kongre Bildirilerinden Notlar* (Konya, Selcuk University) 11-13 Kasım 2001
- Kroth, R. L. & D. Edge (1997) "Parent Training Grups" Strategies Communications with Parents and Families of Exceptionel Children 3.Editions, Love Publishing Company, USA.
- Kuloğlu, N. (1992). "Bilgi Verici Danışmanlığın Otistik Çocuğu Olan Anne-Babaların Kaygı Düzeylerine Etkisi" *Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara*.
- Küçükler, S. (1993). "Özürlü Çocuk Ailelerine Yönelik Psikolojik Danışma Hizmetleri", *Özel Eğitim Dergisi*, 1(3):23-29.
- Laosa, L. M. (1980). Maternal behavior: Sociocultural diversity in modes of family interaction. *ETS Research Report Series*, 1980(1), i-84.
- Lewis, M. (2005). The child and its family: The social network model. *Human development*, 48(1-2), 8-27.
- Maccoby, E. E. & Martin, J. A. (1983). Socialization in the contex of the family: Parent-child interaction. *Handbook of Child Psychology 4th Edition. Socialization, personality, and social development*, 4(1) 1-101.
- McLanahan, S. & Sandefur, G. (1994). *Growing Up with a Single Parent. What Hurts, What Helps*. Harvard University Press, 79 Garden Street, Cambridge, MA 02138.
- Metin, H., Karaahmetoğlu, B., Boyraz, G. & Tavil, Y.Z., (2016) Özel eğitim öğretmenlerinin aile eğitim programlarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. 26. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde sunulmuş bildiri. *Anadolu Üniversitesi. Eskişehir*.
- Metin, N. (2012). Özel Gereksinimli Çocuğun Aileye Katılımı. Metin, N. (Ed.), Özel gereksinimli çocuklar. (s. 11-28).Ankara: Maya Akademi.

- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. Erişim Adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111226_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeliği_son.pdf.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2009). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği: 3. Resmi Gazetesi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2012). Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği. 20.03.2012 Tarih ve 28239 Sayılı Resmi Gazete.
- Nazlı, S. (2001). *Aile Danışmanlığı*, (2. baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Nuri, C. (2018). Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocukların Ailelerine Sunulan Destek Eğitim Programının Ailenin Güçlendirilmesine Etkisi, *Doktora Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi. Kıbrıs*.
- Oğan, M. (2000). Okul, okul-aile birliği ile ana-baba iletişimi ve velilerin eğitim beklentisi, *Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Oktay, A., Gürkan, T., Zembat, R., P. & Unutkan, Ö. (2003). *Okul Öncesi Programı Uygulama Rehberi (Ne Yapıyorum? Neden Yapıyorum? Nasıl Yapmalıyım?)*. İstanbul: Ya-Pa Yayıncılık.
- Oktik, N. (2010). Aile, topluluk ve şiddet. (Editör: A. Solak). *Aile ve Şiddet*. Ankara: Hegem Yayınları.
- Ornstein, A. C., Levine, D. U., Gutek, G. & Vocke, D. E. (2016). *Foundations of education*. Nelson Education.
- Ozankaya, Ö. (1994). *Toplumbilim*, Genişletilmiş 8. Basım, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Ozankaya, Ö. (1994). *Toplumbilim*, Genişletilmiş 8. Basım, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Öncül, N. (2012). Özel Gereksinimli Çocuk Ailesini Anlayalım. Cavkaytar, A. (Ed.), *Özel Eğitimde Uygulamalı Aile Eğitimi* (s. 12-26). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Özağı, A. (2007). Depresyon düzeyi yüksek parçalanmış aile çocuklarıyla yapılan eğitsel grup oyunlarının depresyon düzeylerine etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İzmir*.

- Özcan, N. (2004). Zihin özürlü çocuklara tuvalet becerisi öğretimine yönelik aile eğitimi programının etkililiği. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Özen, A. (2012). Aile Eğitimi. Diken, İ. H. (Ed.), Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim (6. Baskı), (s. 111-133). Ankara: Pegem Akademi.
- Özen, A., Çolak, A. & Acar, Ç. (2002). Zihin Özürlü Çocuğa Sahip Annelerin Günlük Yaşamda Karşılaştıkları Problem Davranışlarla İlgili Görüşleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 3(2), 1-13
- Özen, A., Ergenekon, Y., Burcu Ülke, K. & Genç, D. (2013). Kaynaştırma öğrencisi olan okulöncesi öğretmenlerinin sınıflarında yaptıkları öğretim uygulamalarının belirlenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 13(3), 67-88.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. PDREM Yayınları.
- Özgüven, İ.E. (2009). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: PDR Yayınları.
- Özsoy, S. A., Özkahraman, A. G. Ş. & Çallı, Y. H. F. (2006). Zihinsel engelli çocuk sahibi ailelerin yaşadıkları güçlüklerin incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 9(9), 69-78.
- Özugurlu, K. (1990). *Evlilik raporu*. İstanbul: Altın Kitaplar Matbaası.
- Pieterse, M. (1989). *Small Steps: An Early Intervention Program for Children with Developmental Delays*. Macquarie University, Special Education Centre, North Ryde, Macquarie University, New South Wales 2109, Australia.
- Qarluq, A. C. (2005). Günümüz Uygur Aile Yapısındaki Gelişmeler. *Bilig*, (34), 33-44.
- Sarı, H. (2002). *Özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimleri ile ilgili çağdaş öneriler*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Sarı, H. (2003). *Özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimleriyle ilgili çağdaş öneriler*. Pegem Yayıncılık.

- Sayın, Ö. (1990). *Aile sosyolojisi. Ailenin toplumdaki yeri*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Seylan, E. G. & Özyürek, N. V. (2015). Öğretmen performansı dikkate alınarak doğrudan öğretim yaklaşımıyla sunulan hizmet içi eğitim programının etkililiği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1).
- Smith, M. (2009). What is family support work?: a case study within the context of one local authority in Scotland.
- Sucuoğlu, B. (1991). Anne Babaların Özel eğitim Okullarını Algılama Biçimleri. Ankara. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi.
- Sucuoğlu, B., Küçükler, S. & Kanık, N. (1993). Özel Eğitimde Anne-Baba Eğitimi Programları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 25(2), 521-537.
- Şahin, S., Işıtan, S. & Gündüz, S. (2011). “Özel gereksinimli çocuklar ve aileleleri”. özel eğitim. Prof.Dr. Necate Baykoç Dönmez, (editör). 105- 154, Ankara: Eğiten.
- Tavil, Y.Z. (2005). Davranış Denetimi Aile Eğitim Programının Annelerin Davranışsal İşlem Süreçlerini Kazanmalarına Etkisi (Doğrudan Öğretim Yaklaşımı ile Sunulan). (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559.
- Ural, O. (2013). Dünden Bugüne Aile Eğitimi. F. Temel (Ed.). Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları (s. 50-67). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Üstünoğlu, Ü. (1991). “Okulöncesi Dönemdeki Aile Eğitiminde Benimsenebilecek Farklı Yaklaşımlar.” *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (1-2): 121-133.
- Varol, N. (1996). Aile eğitimi çalışmalarının planlanması. *Eğitim ve Bilim*, 31-37.

- Varol, N. (2005). *Aile eğitimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Varol, N. (2005). *Aile eğitimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Vetere, M. T. (2001). *What and how: Family involvement through the lens of a rural school district and families in a postmodern era* (Order No. 3000454). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (230662401). Retrieved from <https://search-proquest-com.ezproxy.neu.edu.tr/docview/230662401?accountid=15309>
- Vuran, S. (1996). Zihinsel Engelli Çocuk Annelerine Ödüllendirme ve Eleştirmemenin Kazandırılmasında Bilgilendirme, Dönüt Verme, Dönüt Verme ve Ödüllendirmenin Etkililiği, (*Yayınlanmamış Doktora Tezi*), *Anadolu Üniversitesi, Eskişehir*.
- Vuran, S. (1997). Zihin engelli çocuk annelerine ödüllendirme ve eleştirmemenin kazandırılmasında bilgilendirme, dönüt verme, dönüt verme ve ödüllendirmenin etkinliği. (*Doktora tezi*). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Wu, L. L. & Martinson, B. C. (1993). Family structure and the risk of a premarital birth. *American Sociological Review*, 210-232.
- Yakın, M. (2009). Aile Eğitiminin Annelerin Doğal Dil Sağaltım Tekniklerini Kullanmalarında Etkililiği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, *Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara*.
- Yavuzer, H. (2001). *Anababa okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık
- Yıldırım, F. & Conk, Z. (2005). Zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip anne/babaların stresle başa çıkma tarzlarına ve depresyon düzeylerine planlı eğitimin etkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 9(2), 1-10. <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/1146.pdf> sayfasından erişilmiştir

Yıldırım, M. (2012). Kuruma dayalı aile eğitim programlarının ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul başarılarına etkileri. *Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.*

EKLER

Ek 1. Sorular yöneticiler

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN VE YÖNETİCİLERİN AİLE EĞİTİM PROGRAMLARININ HAZIRLANMASI VE UYGULANMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ (KKTC ÖRNEĞİ)

Yaş:

Cinsiyet:

Mesleki kıdem:

Eğitim durumu :

Lisans alanı:

Daha önce aile eğitimi ile ilgilim hizmet içi eğitim aldınız mı?

Ne zamandır yöneticilik yapıyorsunuz?

1. Çalıştığınız kurumda aile eğitimi programlarına yer verilmekte midir?
E () H ()
2. Okulunuzda eğitim alan öğrencilerin ailelerinin çocuklarının gelişimleri ve eğitimleri ile ilgili *eğitim ihtiyacı* var mıdır? Varsa hangi alanlarda olduğunu belirtiniz.
3. Şimdiye kadar hazırlayıp uyguladığınız aile eğitimi programları nelerdir?
4. Hangi konularda aile eğitimi programlarının hazırlanmasına daha çok ihtiyaç duyuyorsunuz?

5. Hazırlayacağınız aile eğitimi programları için ebeveyn ihtiyaçlarını neye göre ve nasıl belirliyorsunuz?
6. Aile eğitimi programları hazırlarken takip ettiğiniz aşamalar nelerdir?
7. Uygulamakta olduğunuz aile eğitimi programlarının sürecini ve sonucunu nasıl değerlendiriyorsunuz?
8. Aile eğitimi hazırlama ve uygulama aşamasında karşılaştığınız zorluklar nelerdir?
9. Sizce aile eğitim programı hazırlama özel gereksinimli çocukların eğitimlerinde nasıl katkılar sağlamaktadır?
10. Eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

Ek 2. Sorular Öğretmenler

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN VE YÖNETİCİLERİN AİLE EĞİTİM PROGRAMLARININ HAZIRLANMASI VE UYGULANMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ (KKTC ÖRNEĞİ)

Yaş:

Cinsiyet:

Mesleki kıdem:

Eğitim durumu :

Lisans alanı:

Daha önce aile eğitimi ile ilgilim hizmet içi eğitim aldınız mı?

1. Çalıştığınız kurumda aile eğitimi programlarına yer verilmekte midir?
E () H ()
2. Okulunuzda eğitim alan öğrencilerin ailelerinin çocuklarının gelişimleri ve eğitimleri ile ilgili *eğitim ihtiyacı* var mıdır? Varsa hangi alanlarda olduğunu belirtiniz.
3. Şimdiye kadar hazırlayıp uyguladığınız aile eğitimi programları nelerdir?
4. Hangi konularda aile eğitimi programlarının hazırlanmasına daha çok ihtiyaç duyuyorsunuz?
5. Hazırlayacağınız aile eğitimi programları için ebeveyn ihtiyaçlarını neye göre ve nasıl belirliyorsunuz?

6. Aile eğitimi programları hazırlarken takip ettiğiniz aşamalar nelerdir?
7. Uygulamakta olduğunuz aile eğitimi programlarının sürecini ve sonucunu nasıl değerlendiriyorsunuz?
8. Aile eğitimi hazırlama ve uygulama aşamasında karşılaştığınız zorluklar nelerdir?
9. Sizce aile eğitim programı hazırlama özel gereksinimli çocukların eğitimlerinde nasıl katkılar sağlamaktadır?
10. Eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

Ek 3. Etik Kurul İzin Formu**BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU**

19.12.2018

Sayın Merve Akhan

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/EB/2018/149 proje numaralı ve **“Özel Eğitim Öğretmenlerinin ve Yöneticilerin Aile Eğitim Programlarının Hazırlanması ve Uygulanmasına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi (KKTC Örneği)”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.

TURNITIN (Intihal Raporu)